

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14

"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

แนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
School Proactive Supervision Management Guidelines
The Mukdahan Primary Educational Service Area Office

อรพร คนสนิท¹, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต², ปัญญา ธีรวิทย์เลิศ³

¹นักศึกษาลัทธิสุตตรปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

khonsanit@gmail.com

²รองศาสตราจารย์ ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

sowwanee.si@northbkk.ac.th

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Panya_research@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกลุ่มงาน จำนวน 3 คนศึกษานิเทศก์จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 7 คน และครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น 23 คน ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการนิเทศโรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหารมีดังนี้ การนิเทศขาดความต่อเนื่อง การนิเทศในแต่ละโรงเรียนใช้เวลาน้อย ไม่มีเครื่องมือและรูปแบบการนิเทศโรงเรียนที่ชัดเจน การนิเทศไม่เป็นไปตามแผน และบุคลากรผู้ให้การนิเทศไม่เพียงพอ 2) แนวทางการดำเนินการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุก ประกอบด้วย (1) กระบวนการ/ขั้นตอนการนิเทศโรงเรียนเชิงรุก ได้แก่ ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ ออกแบบวิธีการนิเทศ การจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการนิเทศ การติดต่อประสานงาน การดำเนินการนิเทศตามแผน การติดตาม และการรายงานสะท้อนผลการนิเทศ (2) ปัจจัยส่งเสริมการจัดการนิเทศโรงเรียนเชิงรุก ได้แก่ ความมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้นิเทศ การมีส่วนร่วม การลงพื้นที่นิเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เนื้อหาในการนิเทศที่ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคน พัฒนางานให้ครอบคลุม ความหลากหลายของเครื่องมือในการนิเทศ การเสริมแรงให้เกียรติ ยกย่อง ชมเชย การกำหนด

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

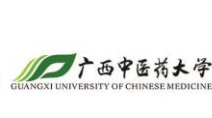
ระยะเวลาและแผนในการนิเทศที่ชัดเจน วิธีการนิเทศที่หลากหลาย การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้รับการนิเทศ และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็น

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการ, การนิเทศโรงเรียนเชิงรุก, สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาจันทบุรี

Abstract

This research aims to study the problems and School Proactive Supervision Management Guidelines, the Mukdahan Primary Educational Service Area Office. The key informants consisted of 23 persons: 3 directors and deputy directors of Office of Mukdahan Primary Educational Service Area Office; 3 subdivision directors; 3 educational supervisors; 7 administrators; and 7 Heads of Academic Affairs, obtained by using purposive sampling. research tool was a Semi-Structured Interview. The results revealed that: 1) Problems on Proactive Supervision of Mukdahan Primary Educational Service Area Office were: lack of continuity of supervision, short period of supervision, no explicit tool and format, failure to meet with supervision plan, and insufficient number of supervisors; 2) The management guidelines on School Proactive Supervision consist of: (1) Process of Proactive Supervision included studying on problems and demands of schools, prioritizing problems and demands, designing supervision methods, allocating resources used in supervision, coordinating, following supervision plan, observation and reporting on feedback of supervision; (2) Factors promoting Proactive Supervision included academic leadership of supervisor, participation, consecutive and regular visit to supervising areas, updated content of supervision, extensive development of human resources and works, variety of supervision tools, reinforcing and honoring, complimenting, explicit supervision plan and schedule, variety of supervision plans, building understanding of supervisees, and opinions acceptance.

Keywords: Management guidelines, Proactive Supervision, Mukdahan Primary Educational Service Area Office

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14

"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

บทนำ

การศึกษาของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาของเยาวชนไทย โดยสะท้อนจากพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะการปฏิรูปครู ปฏิรูปโรงเรียนและปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษา ทั้งนี้ในประเด็นของหลักสูตรได้เน้นการพัฒนา การเรียนการสอน และการบริหารจัดการ เพื่อให้คนรุ่นใหม่เกิดกระบวนการคิดอย่างมีระบบ และแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การสร้างระเบียบวินัย การมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ดังนั้น การบริหารงานสมัยใหม่ที่เน้นการสร้างความมั่นใจ การทำงานเป็นทีม และการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ ให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 6 กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2562, น. 6) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้วางกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน การพัฒนาการศึกษาให้สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางสภาพการณ์และบริบทแวดล้อมที่ล้าวน มีผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก ตลอดจนทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 2)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เป็นหน่วยงานทางการศึกษาในระดับภูมิภาค ที่อยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดการศึกษาระดับอนุบาลระดับ ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 243 โรงเรียน จากการศึกษาผลการประเมิน การจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดโดยรวม พบว่า มีผลคะแนนการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2562 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการทดสอบ 4 รายวิชา ได้แก่ ภาษาไทย มีค่าเฉลี่ย 47.11 (ค่าเฉลี่ย ระดับประเทศ 49.07) คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ย 31.10 (ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 32.90) วิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ย 33.97 (ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 35.55) และภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ย 29.37 (ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 34.00) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเฉลี่ยประเทศทุกกลุ่มสาระ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563, ออนไลน์) และจาก ผลการทดสอบข้อสอบมาตรฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 5 ประจำปีการศึกษา 2562 ของสำนักงาน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14

"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร, 2563, น. 14) ซึ่งจำเป็นต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การนิเทศทางวิชาชีพ ที่มีบทบาทให้การนิเทศงานที่ครอบคลุมมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นมืออาชีพในการนิเทศงาน (Crutchfield & Borders, 1997, pp. 219-230) จากบทบาทหน้าที่และภาระงานของผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะสำเร็จได้ตามเป้าหมาย กระบวนการจัดการเรียนรู้กระบวนการนิเทศ และกระบวนการบริหารจัดการ จำเป็นต้องพัฒนาและร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมไปดังที่ วัชรา เล่าเรียนดี (2556, น. 253) กล่าวว่า การให้ความรู้แก่ครูโดยไม่มีติดตามดูแล ช่วยเหลือครูจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ๆ ยากมาก และในการที่จะให้ครูพัฒนาได้นั้น ต้องอาศัยวิธีการหลายวิธีและวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงพัฒนาดตนเอง พัฒนางานในวิชาชีพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนในที่สุด คือ การนิเทศการสอนที่มุ่งเน้นการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งเป็นการนิเทศ ที่เป็นรายบุคคลและรายกลุ่มที่สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของครูและสถานศึกษาโดยใช้เทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลายร่วมมือกันระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาและผู้บริหาร

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงการจัดการศึกษาตามภารกิจหน้าที่และนโยบายของรัฐบาล และต้นสังกัด รวมทั้งเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน โดยใช้กระบวนการนิเทศเพื่อการศึกษาพัฒนางานโรงเรียน เพื่อพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14

"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ที่มีประสบการณ์การจัดการนิเทศโรงเรียน จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกลุ่มงาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ที่มีประสบการณ์การจัดการนิเทศโรงเรียน จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 7 คน และครูหัวหน้างานวิชาการ ในโรงเรียนของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จำนวน 7 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 23 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีความรู้ ความสามารถ และ/หรือ มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การนิเทศโรงเรียน ไม่น้อยกว่า 10 ปี

2. ขอบเขตตัวแปร

2.1 สภาพปัญหาการนิเทศโรงเรียน

2.2 แนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุก

3. ขอบเขตเวลา

การวิจัยครั้งนี้ เน้นการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 23 คน ระหว่างวันที่ 3 – 31 พฤษภาคม 2564

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาใช้ในการศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

2. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกลุ่มงาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 7 คน และครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 7 คน รวมจำนวน 23 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการออกแบบ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14

"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เอกสารต่าง ๆ ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รายงาน วารสาร งานวิจัย และข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการจัดการนิเทศโรงเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความตรงตามโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งข้อคำถาม กึ่งโครงสร้าง ที่สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย ประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้ 1) สภาพปัญหา การนิเทศโรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย 2) แนวทางการดำเนินการจัดการการนิเทศ โรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประเด็นกระบวนการ/ขั้นตอนการนิเทศโรงเรียนเชิงรุก และปัจจัยส่งเสริมการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกลุ่มงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย จำนวน 3 คน ศึกษาวิเคราะห์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 7 คน และครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 7 คน รวมจำนวน 23 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อสอบถามสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Contents Analysis) ประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่สอบถามสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการนิเทศโรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย

จากการสัมภาษณ์ พบว่า 1) การนิเทศขาดความต่อเนื่อง 2) การนิเทศโรงเรียนจากเขตพื้นที่ในแต่ละโรงเรียนใช้เวลาสั้นๆ ทำให้ไม่ได้ข้อมูลเชิงลึกที่แท้จริง รวมทั้งการสะท้อนผลการนิเทศส่วนใหญ่เป็นภาพรวมทำให้ได้ข้อมูลไม่ครอบคลุมทุกประเด็นในการที่จะนำข้อมูลมาพัฒนาปรับปรุงตนเองของครู 3) ไม่มีเครื่องมือและรูปแบบการนิเทศโรงเรียนที่ชัดเจน 4) การออกนิเทศไม่เป็นไปตามแผน ทำให้กระทบต่อเวลาในการจัดการเรียน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

การสอนของครู และเป็นการสร้างภาระงานให้กับคณะครู 5) บุคลากรผู้ให้การนิเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียนทำให้การนิเทศไม่ครอบคลุมทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มสาระ

2. แนวทางการดำเนินการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.1 กระบวนการ/ขั้นตอนการนิเทศโรงเรียนเชิงรุก ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน โดยการแต่งตั้งผู้ดูแลการนิเทศ สำรวจ พูดคุย สอบถามปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกันตามบริบทของโรงเรียน 2) จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของแต่ละโรงเรียน โดยการจัดประชุม วิเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อจัดลำดับปัญหาและความต้องการเร่งด่วน 3) ออกแบบวิธีการนิเทศ โดยจัดประชุมชี้แจงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำปัญหาและความต้องการ รวมทั้งนโยบายเร่งด่วนมาออกแบบวิธีการนิเทศ คัดเลือกเทคนิค วิธีการและเครื่องมือในการนิเทศเพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน 4) การจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการนิเทศ โดยการจัดสรรผู้นิเทศที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญตามสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน รวมทั้งจัดเตรียมเครื่องมือในการนิเทศให้เหมาะสม 5) การติดต่อประสานงาน โดยการติดต่อสื่อสารกับทางโรงเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายช่องทาง เพื่อแจ้งจุดประสงค์ของการนิเทศ กำหนดวัน เวลา ในการนิเทศที่ชัดเจน โดยติดต่อประสานงานล่วงหน้าก่อนการออกนิเทศโรงเรียน 1 วัน 6) การดำเนินการนิเทศตามแผน โดยนิเทศโรงเรียนตามกำหนดการในแผนการนิเทศให้การนิเทศโดยมุ่งเน้นให้ผู้รับการนิเทศได้รับความรู้ที่จะนำไปพัฒนางานด้านต่าง ๆ โดยใช้วิธีการนิเทศที่หลากหลาย 7) การติดตาม และการรายงานสะท้อนผลการนิเทศ โดยการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นและรับฟังการสะท้อนความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้กำลังใจ

2.2 ปัจจัยส่งเสริมการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากการสัมภาษณ์พบว่า มีปัจจัยดังนี้ 1) ผู้นิเทศต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การลงพื้นที่นิเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 3) เนื้อหาในการนิเทศที่ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคน พัฒนางานให้ครอบคลุม 4) การมีส่วนร่วม 5) เครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลาย 6) การเสริมแรงให้เกียรติ ยกย่อง ชมเชย 7) กำหนดระยะเวลาและแผนในการนิเทศที่ชัดเจน 8) เทคนิคการนิเทศที่หลากหลาย 9) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้รับการนิเทศ และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นในการอภิปรายผล ได้ว่า

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14

"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศโรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาภาคเกษตร พบปัญหา ดังนี้ 1) การนิเทศขาดความต่อเนื่อง 2) การนิเทศโรงเรียนจากเขตพื้นที่ในแต่ละโรงเรียนใช้เวลาสั้น 3) ไม่มีเครื่องมือและรูปแบบการนิเทศโรงเรียนที่ชัดเจน 4) การออกนิเทศไม่เป็นไปตามแผน 5) บุคลากรผู้ให้การนิเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ภาระงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีมาก ทำให้การใช้เวลาในการลงพื้นที่ของคณะกรรมการจากเขตพื้นที่เพื่อนิเทศโรงเรียนแต่ละโรงเรียนใช้เวลาอย่างจำกัดและขาดความต่อเนื่อง การสรุปผลการนิเทศจึงสรุปเป็นภาพรวมทั้งโรงเรียนทำให้ครูไม่สามารถนำข้อมูลเชิงลึกมาพัฒนาปรับปรุงตนเองครอบคลุมทุกประเด็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมโลน และฟองก์ (Malone & Fong, 1994, pp. 356-362) ที่พบว่า สภาพปัญหาจากการนิเทศการศึกษาเกิดจากผู้บริหาร ขาดการเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ขาดการตรวจตรา ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่มีหน้าที่นิเทศการศึกษาควรอุทิศตน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ครูในการวางโครงการสอนไปได้อย่างได้ผลดี และควรให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาของครู และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา ดวงแก้ว และคณะ (2554, น. 78-79) ที่ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาของการนิเทศส่วนใหญ่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการนิเทศ ระยะเวลาในการนิเทศของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศ รวมทั้งการขาดการกำกับติดตามและประเมินผลการนิเทศ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร์ บุตรพรม (2562, น. 171-172) ที่ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศภายใน ได้แก่ 1) ภาระงานของผู้นิเทศมีมากเกินไป ทำให้การนิเทศไม่เป็นไปตามแผนงาน 2) ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน เทคนิค และรูปแบบการนิเทศ 3) การนิเทศแบบจับคู่ ทำให้ได้ข้อมูลการนิเทศที่ไม่เป็นจริงเท่าที่ควร 4) ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีไม่เพียงพอ (กรณีโรงเรียนขนาดเล็ก) 5) ด้านเจตคติที่ดีต่อการนิเทศของผู้รับการนิเทศ โดยมองว่าการนิเทศคือการจ้องจับผิด 6) ขาดเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ 7) ปัจจัยสอดแทรกทำให้การนิเทศไม่เป็นไปตามแผนงาน เช่น ภาระงานจากนโยบายเร่งด่วนของผู้บริหารระดับสูง ครูผู้สอนเข้ารับการอบรม สัมมนา และ 8) ขาดการนิเทศ และติดตามอย่างต่อเนื่อง

2. จากการศึกษาแนวทางการดำเนินการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายใน 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 กระบวนการ/ขั้นตอนการนิเทศโรงเรียนเชิงรุก ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน 2) จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของแต่ละโรงเรียน 3) ออกแบบวิธีการนิเทศ 4) การจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการนิเทศ 5) การติดต่อประสานงาน 6) การดำเนินการนิเทศตามแผน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14

"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

และ 7) การติดตาม และการรายงานสะท้อนผลการนิเทศ ทั้งนี้เนื่องจาก กระบวนการนิเทศเป็นกระบวนการปฏิบัติที่ต้องยึดหลักสร้างความสัมพันธ์ ความเป็นประชาธิปไตย การสร้างขวัญกำลังใจ การปรับปรุงทัศนคติ มีการกำหนดและต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดจึงจะประสบความสำเร็จภายในเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับ แฮร์ริส (Harris, 1985, pp. 12-15) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการศึกษา มีขั้นตอนดังนี้ การประเมินสภาพปัจจุบัน (Assessing) การจัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) การออกแบบวิธีการนิเทศ (Designing) การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) การประสานงาน (Coordinating) และการอำนวยการ (Directing) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพรัตน์ ชัยเรือง และสาลินี จงใจสุธรรม (2558, น. 63-66) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เป็นเลิศของสถานศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กระบวนการนิเทศภายใน ประกอบด้วย ขั้นตอนการนิเทศภายใน ขั้นตอนการปฏิบัติ การดำเนินการนิเทศ ขั้นตอนการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ขั้นตอนประเมินผลการนิเทศ และขั้นตอนสะท้อนผลการประเมินการนิเทศภายใน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพเพนตร ศรีนา (2561, น. 19-35) ที่ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศครูเพื่อพัฒนาสู่ครูมืออาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การดำเนินการนิเทศ มีองค์ประกอบ ดังนี้ การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของผู้รับการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการณ์นิเทศ การสร้างสัมพันธ์ภาพ และขวัญกำลังใจ การประเมินผลการนิเทศ

2.2 ปัจจัยส่งเสริมการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากการสัมภาษณ์พบว่า มีปัจจัยดังนี้ 1) ผู้นิเทศต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การลงพื้นที่นิเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 3) เนื้อหาในการนิเทศที่ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคน พัฒนางานให้ครอบคลุม 4) การมีส่วนร่วม 5) เครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลาย 6) การเสริมแรงให้เกียรติ ยกย่อง ชมเชย 7) กำหนดระยะเวลาและแผนในการนิเทศที่ชัดเจน 8) เทคนิคการนิเทศที่หลากหลาย 9) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้รับการนิเทศ และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก การดำเนินการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา และศึกษานิเทศก์ จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ความศรัทธาและเปิดใจยอมรับซึ่งกันและกัน จึงจะเกิดความร่วมมือในการดำเนินการนิเทศที่จะส่งผลให้การบริหารการจัดการคุณภาพการศึกษาระดับสูงมีคุณภาพ สอดคล้องกับที่ เก็จกนก เอื้อวงศ์ (2555, น. 6) กล่าวว่าปัจจัยสนับสนุนการนิเทศ ได้แก่ การมีความพร้อมทั้งความรู้ ทักษะของผู้นิเทศ การใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ ในการนิเทศ รวมทั้งการจัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนา การศึกษาดูงานเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับกรนิเทศ และสอดคล้องกับ วรรณดี สุธาพาณิชย์ (2557, น. 170-176) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนระดับประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัจจัยเชิงบวกสนับสนุนการนิเทศภายในที่มี

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14

"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน 2) ความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ 3) ความร่วมมือในการนิเทศภายในโรงเรียน 4) สื่อและเครื่องมือนิเทศ และ 5) บรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร์ บุตรพรม (2562, น. 170) ที่ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการนิเทศ ได้แก่ 1) กำหนดให้การนิเทศเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องมีความรู้และเป็นผู้นำทางวิชาการ 3) ครูผู้สอนต้องมีความรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ปรับเปลี่ยนเจตคติด้านการนิเทศ และพร้อมรับการนิเทศตลอดเวลา 4) คู่มือการนิเทศ 5) ระบบอินเทอร์เน็ต สัญญาณ Wi-Fi 6) การมีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก การเปิดใจรับฟังความคิดเห็น 7) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 8) การมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม 9) การสร้างขวัญและกำลังใจ และ 10) การจัดประชุมชี้แจงและอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษานโยบายการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุก ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนต่างสังกัดที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร หรือหน่วยงานอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกที่แตกต่างออกไป

เอกสารอ้างอิง

เก็จกนก เอื้องวงศ์. (2555). *การนิเทศในสถานศึกษา*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 3, 2563, จาก

<https://mystou.files.wordpress.com/2012/02/2503-8-t.pdf>.

ทิพพนตร ศรีนา. (2561). *รูปแบบการนิเทศครูเพื่อพัฒนาสู่ครูมืออาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

- นพรัตน์ ชัยเรือง และสาลินี จงใจสุธรรม. (2558, มกราคม-มิถุนายน). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เป็นเลิศของสถานศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 11(1), 51-76.
- นรินทร์ บุตรพรม. (2562). รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. *ปริญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์มทกรุงเทพ*.
- รัตนา ดวงแก้ว และคณะ. (2554). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอนในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน*. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณดี สุภาพณิชย์. (2557). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนระดับประถมศึกษาจังหวัดชายแดน ภาคใต้*. *ปริญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์มทกรุงเทพ*.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2556). *ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ชการพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎี กลยุทธ์สู่ การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 12)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (2563). *รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้วยข้อสอบมาตรฐาน ปีการศึกษา 2562*. Mukdahan: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปี การศึกษา 2562*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 3, 2563, จาก www.onetresult.niets.or.th.
- Crutchfield & Borders. (1997). Impact of Two Clinical Peer Supervision Model on Practicing School qounselors. *Journal of Counseling & Development*, 75, 219-230.
- Harris, M. Ben. (1985). *Supervisory Behavior in Education* (3rd ed.). Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Malone, C. M.ม & Fong, M. L. (1994). Defeating Ourselves: Common Errors in Counseling Research. *Couselor Education and Supervision*, 33(4), 356-362